

ALGEMENE INLEIDING OVER HET ONDERZOEK NAAR BRANDOORZAKEN EN HET OPMAKEN VAN EEN DESBETREFFEND RAPPORT

door Dr. C. W. van Hoogstraten,

scheikundige bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken ¹⁾).

Spreker begon met op te merken, dat deze eerste inleiding volstrekt niet gezien moet worden als een volledige handleiding voor het onderzoek naar brandoorzaken of het opstellen van een rapport dienaangaande. Hij wilde slechts enkele losse opmerkingen maken, betreffende bepaalde ervaringen, die hij gedurende de korte tijd, dat hij zich met deze onderzoeken bezig houdt, heeft opgedaan en hoopt, dat deze opmerkingen voor zijn gehoor aanleiding zullen zijn tot de ontwikkeling van een verdere discussie. Want de opzet van dit symposium is onder andere te komen tot het uitwisselen van gedachten betreffende de te behandelen onderwerpen, waarbij een zekere choc des opinions tussen de mensen uit de praktijk en die van de theorie zal moeten leiden tot de formulering van bepaalde nader uit te werken problemen.

Als eerste onderwerp behandelde spreker de plaats waar de brand is ontstaan. Het kennen van deze plaats is voor het opsporen van de oorzaak van de brand buitengewoon belangrijk. Het algemene brandbeeld, dat is het beeld van de situatie zoals deze na afloop van de brand wordt aangetroffen, kan vaak betreffende deze plaats belangrijke aanwijzingen geven. Het is

¹⁾ Het laboratorium van het ministerie van binnenlandse zaken is inmiddels opgeheven en overgegaan in het brandveiligheidsinstituut T.N.O. te Delft.

dan ook zeer belangrijk, dat de situatie door de brandweer zoveel mogelijk ongerept wordt gelaten. Aan de hand van enige voorbeelden werd dit nader toegelicht en aangetoond, dat er in wezen geen enkele relatie behoeft te bestaan tussen de plaats waar de brand is ontstaan en de plek waar zich gedurende de brand de felste vuurhaard heeft ontwikkeld.

Als hulpmiddel bij het opsporen van de brandoorzaak zal men vaak gebruik kunnen maken van een scheikundig onderzoek. In de loop van dit symposium zullen tal van branden worden behandeld, die veroorzaakt kunnen worden door de aanwezigheid van bepaalde stoffen of voorwerpen. In de brandresten zal men soms overblijfselen van deze stoffen of voorwerpen kunnen aantreffen en dan zal het zeer nuttig kunnen zijn, wanneer door een onderzoek wordt uitgemaakt welke deze stoffen zijn en in hoeverre deze eventueel aanleiding tot de brand hebben kunnen geven. De te onderzoeken stoffen moeten hiervoor worden opgezonden naar het scheikundig laboratorium en hierbij moeten de volgende regels, waartegen in de praktijk nogal eens wordt gezondigd, in acht worden genomen.

Voordat er monsters worden getrokken, doet men goed zich af te vragen, of de plaats, waar deze monsters werden aangetroffen, geen aanwijzingen voor het bepalen van de oorzaak van de brand zou kunnen geven en of het dus geen aanbeveling verdient om de scheikundige uit te nodigen eerst de brandplaats zelf te komen bezichtigen. Ook in dit verband zij er nogmaals op gewezen, hoe belangrijk het is, dat de brandplaats zoveel mogelijk intact wordt gelaten.

Acht men een persoonlijk bezoek van een scheikundige niet noodzakelijk, dan bedenke men in ieder geval wel, dat het voor de uiteindelijke interpretatie van het laboratoriumonderzoek zeer gewenst is, dat de scheikundige zo volledig mogelijk op de hoogte wordt gesteld van de plaatselijke situatie, zodat een uitvoerige beschrijving hiervan, zo mogelijk aan de hand van een volledige schets, zeker niet achterwege mag blijven.

Wat het nemen van de monsters zelf betreft, moet er in het algemeen op worden gewezen, dat hoe groter de hoeveelheid van deze monsters is, des te beter en uitvoeriger de proeven kunnen worden uitgevoerd. Waar het er b.v. om gaat, de mogelijkheid van broei te bestuderen, zal het laboratorium zo mogelijk over een hoeveelheid van ten minste 10 kg moeten kunnen beschikken. Verder moet er op worden gelet, dat de monsters zo weinig mogelijk verontreinigd zijn. Natuurlijk kan aan deze voorwaarden niet steeds worden voldaan, omdat b.v. de totaal beschikbare hoeveelheden gering zijn en deze bij de brand sterk kunnen zijn verontreinigd. Men doet dan evenwel goed, te informeren naar de herkomst van de verschillende stoffen, zodat deze, indien nodig, nabesteld kunnen worden.

Voor de verzending van monsters moge tenslotte nog op het volgende worden gewezen:

- a. gebruik schoon en dicht verpakkingsmateriaal;
- b. zorg vooral dat flessen, waarin zich vluchtige vloeistoffen bevinden, goed worden afgesloten, zodat deze vloeistoffen niet kunnen verdampen;
- c. noteer nauwkeurig op het verpakkingsmateriaal waaruit de inhoud bestaat en waar deze inhoud werd aangetroffen.

Tenslotte werd het getuigenverhoor en het opmaken van een desbetreffend rapport aan een korte beschouwing onderworpen, waarbij er in het bijzonder op werd gewezen, dat hierbij de grootst mogelijke objectiviteit moet worden betracht. Het komt zeer vaak voor, dat men zich bij het onderzoek een bepaald beeld van de oorzaak van de brand vormt, zonder dat hiervoor nochtans voldoende bewijzen aanwezig zijn en men dit beeld dan door de getuigenverklaringen bevestigd wil zien. Het is vaak niet moeilijk deze verklaringen zodanig te laten afleggen, dat zij een bepaalde gewenste nuance krijgen, maar de waarde van dergelijke verklaringen is natuurlijk zeer betrekkelijk. In zeer sterke mate kan dit

op de voorgrond treden bij het getuigenverhoor inzake vermoedelijke brandstichting. In deze gevallen moet men bovendien steeds in het oog houden, dat de taak van de brandweer zich in de eerste plaats moet beperken tot het doen van een uitspraak over de vraag: brandstichting of geen brandstichting.

De kwestie van de schuldvraag blijve hier in het algemeen buiten beschouwing, aangezien dit een zuivere justitionele kwestie is. Slechts wanneer de feiten onomstotelijk in een bepaalde richting wijzen, mag een desbetreffende conclusie in het rapport omtrent de oorzaak van de brand worden opgenomen. Verder zij dit rapport zo kort en bondig mogelijk; men late alle franje, welke tenslotte niet ter zake dienende is, achterwege, doch verzuime vooral niet, de conclusies met alle daarvoor aanwezige bewijzen duidelijk te staven.

Discussie.

Dr. Jorissen geeft een voorbeeld naar aanleiding van hetgeen door Dr. van Hoogstraten gezegd is over het zich van te voren vormen van een bepaald beeld omtrent de oorzaak van brand. Vele jaren geleden werd de scheikundeles op het Kon. Instituut van de Marine in Den Helder verstoord door een explosie in de brandende kachel. Men dacht direct, en zoals later bleek terecht, aan opzet. En aangezien buskruid tot een der zaken behoorde, die op het instituut wel te bemachtigen waren, was men overtuigd, dat dit de oorzaak van de ontploffing moest zijn. Toen dan ook in de resten van de kachelinhoud zwavel, kalium en uit de aard der zaak koolstof werden gevonden, achtte men het bewijs geleverd. Achteraf is gebleken, dat de dader eenvoudig een goed gesloten flesje met water in de kachel had gedeponereerd. Men had van tevoren dienen te bedenken, dat de aanwezigheid van zwavel en kalium ook op andere wijze had kunnen worden verklaard.

Wat betreft het nut van een scheikundig onderzoek maakt Dr. Jorissen nog melding van een brand, die enige jaren geleden

te Leiden plaats vond. In een pakhuis was een voorraad natriumhydrosulfiet aanwezig en spr. vermoedt, dat deze stof vochtig is geworden en aan de lucht was blootgesteld, zodat zij spontaan ging oxyderen. Hierbij kan zoveel warmte vrij zijn gekomen, dat de verpakking in brand geraakte. Men heeft evenwel geen verder onderzoek laten instellen en een bewijs voor de juistheid der veronderstelling kon dus niet worden geleverd.

De heer Renssen wil nog eens de nadruk leggen op het intact laten van de brandresten door brandweer en politie.

Dr. van Hoogstraten wil in verband hiermede nog iets toevoegen aan hetgeen hij hierover reeds zeide.

Bij de brandweer is uit de aard der zaak het blussen primair. Er zullen zeer vaak bepaalde branden of broeiende voorraden uiteen gehaald moeten worden, waardoor het oorspronkelijke brandbeeld dus wordt vertroebeld. Wanneer dit evenwel gebeurt onder toezicht van deskundigen, die tegelijkertijd goede nota nemen van de situatie, zoals deze was en zich verder gedurende het uithalen manifesteert, dan kan dit het onderzoek naar de oorzaak van de brand belangrijk ten goede komen.

De heer Poorta vraagt, voor wiens rekening de kosten van een in te stellen scheikundig onderzoek komen. Dr. van Hoogstraten antwoordt, dat dit onderzoek door de Inspectie voor het Brandweerwezen kosteloos wordt verzorgd.

De heer Kreulen wil nog eens in het bijzonder wijzen op de te betrachten objectiviteit bij het onderzoek, die juist ook bij het verhoor voor de rechtbank moet worden gehandhaafd. Men wage zich hierbij niet aan speculaties.

De heer Meenhorst vraagt of het niet wenselijk is, dat de politie bij het onderzoek door de scheikundige aanwezig is, om proces-verbaal op te maken bij het getuigenverhoor.

Naar aanleiding hiervan merkt Dr. Hesselink op, dat onmiddellijk na de brand een zo volledig mogelijk getuigenverhoor moet plaats vinden, zodat niet gewacht moet worden tot de scheikundige aanwezig is.

De heer Meenhorst komt tot de conclusie, dat, indien de oorzaak van de brand niet direct bekend is of wordt, het noodzakelijk is, dat ter plaatse een onderzoek met behulp van de politie wordt ingesteld.

Volgens de heer Renssen moeten het onderzoek naar de oorzaak van de brand en dus ook de allereerste getuigenverhoren door de brandweer ter hand worden genomen. Dit geldt speciaal voor het verhoor van getuigen, die het eerst de brand hebben waargenomen.